

Posta Stamps

Føroyar

Nr. 38

November 2018

- Føroyar á søguligum kortum
- Leynavatn og Eiðisvatn
- Sepac 2018: Bóndahúsini í Kirkjubø

Posta
FAROE ISLANDS

Føroyar á søguligum kortum

Kort vísa til ein part av jarðarskorpuni – tví-dimensionalar lýsingar av rúmd. Ein háttur at granska kort er, at nýta tey sum sið-søguligar keldur um okkara fortíð. Søgulig kort siga okkum, hvussu Norðurlond, Norðuratlantshav og Føroyar eru lýstar upp gjøgnum vesturlendsku søguna.

Tíðliga í 16. øld, vóru Norðurlond eitt ókent stórøki. Tann vitan ið var tøk um londini fyrri norðan, stavaði frá lýsingum úr fornøld og miðøld. Kartografiska endurgevingin var tó sera ófullkomin og veruleikafjar. Norðurlond vórðu, frá fornøld og fram til 19. øld, mett sum ein myrkur heimspartur, har deyði og óndskapur ráddi, men eisini sum lukkulond við siðiligum íbúgvum. *Pytheas av Massilia* (350-285 f.Kr.) umtalaði fólkasløgini fyrri norðan og fólkíð í Ultima Thule sum "Hyppodar" (ella sum tikið verður til í øðrum tekstum, Hyperboreanar). Mest nýtta ávísingin í gomlum kortum er "*Geographia*" av Ptolemaeus (Claudius Ptolemaeus uml. 100 -170 e.Kr.). Hetta er einasta verk um

kartografi sum vit kenna í dag frá klassisku øldini, skrivað í 3. øld e.Kr. Í meira enn fimt-an øldir var *Geographia* einasta verk sum lýsti út í æsir, hvussu kort skuldu teknast.

Gjøgnum eitt longri tíðarskeið í søguni, finna vit søgur um hugsaða landið Thule. Hugmyndirnar um Thule ella Ultima Thule eru líka kendar sum frumsagnirnar um Avalon, Atlantis og El Dorado. Landið var partur av hugmyndunum hjá evropearum og í gomlum kortum finna vit tað nærhendis Føroyum. *Pytheas av Massalia* var tann fyrsti ið leitaði eftir Ultima Thule, í 3. øld f.Kr.

Landkort vóru ikki vanlig flestu staðni í heiminum fyrri evropisku endurburðartíðina (Renæssance). Kort vórðu til orsakað av landastjórnnum og teirra áhuga í tjóðskaparligari eind og í summum førum dreymum um heimsveldi. Tað er greitt, at eldri landkort nýta myndatalu og frásøguhættir vit hava gloymt.

Carta marina hjá Olaus Magnus frá 1539. Magnus ferðaðist víða um í Svøríki og vitjaði eisini Noreg – og kendi tí økið væl. Væl betur enn hansara undangongumenn, sum góðskan av korti hansara ber boð um.

Við hesari frímerkjarøðini vil POSTA minnst søgulig kort av Føroyum.

Olaus Magnus Carta marina 1539

1539 er eitt merkisár í kartografisku søguni hjá Skandináviu og Føroyum. Olaus Magnus (1490 – 1557), ein svenskur kirkjumaður, gav tá út stóra kortið, *Carta marina*, (125x170cm) av Norðurlondum. Magnus varð settur sum erkabispur í Uppsala av pávanum í 1544. Hansara virki á politiska økinum undir trúðbótini gjørdi, at hann livdi størsta partin av lívinum í útlegd, har hann eisini skrivaði síni verk.

Carta marina verður mettt sum eitt av vakrastu landakortum, fult av litføgrum tekningum av hvali, sjóskrímslum og skipum á havinum, meðan vit á landi finna myndir av staðbundnum livihátti og náttúru. Har verða mong fólkasløg, staðarnøvn og søguligar ávísingar lýstar í tekningunum. Hyggja vit nærri at kortinum, siggja vit fólk, elgar, fugl og enntá eitt sjóskrímsl, ið gloypur skip í skotskum sjógvi.

Í Magnusar lýsing av Føroyum eru sjev oyggjar. Í *Historia de gentibus septentrionalibus* (Søgan hjá skandinávum), frá 1555, skrivar hann um vandamikla drangin Munkin, sunnanfyri oyggjarnar, sum eisini finst á kortinum. Magnus umtalar Føroyar sum "ön Färö", tað vil siga, sum eina einstaka oyggj, sum saman við Munkinum var bæði trygg havn og eitt sera vandamikið stað fyri sjómenn. Hann umtalar eisini tey mongu vandamiklu skrímslini (hval og sjóskrímsl) og illar andar. Veiða av fiski og hvali (hvalur var fiskur tá á døgum) er eisini avmyndað. Føroyar vóru longu tá rímuliga kendar millum vísindamenn og kartografar um í Evropa. Kortið hjá Magnus ber boð um hugmyndirnar um Føroyar undan upplýsingartíðini.

Kim Simonsen
Ph.d.

Royndarprent

Leynavatn og Eiðisvatn

Leynavatn

Í botninum á langa Kollfjarðardali, umgyrt av brøttum fjallalendi sunnan, vestan og norðan, liggur Leynavatn – sættstørsta vatn í Føroyum. Vatnið er 0,18 km² til ummáls og liggur 63 metrar yvir sjóvarmálanum. Fram við landnyrðingsbakkanum er long strond av sandi, eyri og skervi.

Eystanífrá rennur eitt stutt áarstrekki út í vatnið frá Mjáuvøtnum. Norðanífrá rennur Dalá út í vatnið úr dalinum niðan móti Vestmanna, frammi í Dal, tey kalla.

Frárenslíð er Leynará, sum rennur oman gjøgnum skarðið til Leynar.

Frammi við Gjónna

Dalá, sum rennur út í Leynavatn fyrri norðan, hevur gjøgnum ártúsund skapt ein gróðraríkan áarósa fram í Dal. Í 1815 búsettust bóndin og jarnsmiðurin Jákup Poulsen (1758-1829) og konan, Lisbeth Petursdóttir (1773-1850) á staðnum og

reistu hús í líðini frammi við Gjónna. Jákup og eftirkomarar hansara, veltu jørðina fram við ánni – og bøurin stendur enn grønur og gróðraríkur. Seinastu búfólkini frammi við Gjónna, fluttu haðani í sekstiárunum, men húsini standa har enn. Tey vórðu keypt av Sparikassanum, seinni Eik banki, umvæld og standa nú sum eitt prýðiligt minni yvir fornan føroyskan byggisið. Í dag verða húsini gagnnýtt av Michelin-heiðursprýddu matstovuni KOKS, hvørs royndir við føroyskum rávørum og ræstum og turrum kjøti og fiski, dregur vitjandi uttan- sum innlendis.

Fiskur

Av øllum føroysku vøtnunum, er Leynavatn tað best umtókt millum stuttleikaðiskimenn. Vatnið hevur ein upprunaligan stovn av bleikju (*Salvelinus alpinus*), umframt vanlig áarsil (*Salmo trutta fario*). Upp gjøgnum Leynará kemur atlantiskur laksur (*Salmo salar*) og sjósil (*Salmo trutta trutta*) niðan í vatnið. Í ánni eru sokallaðar laksatrappur

Leynavatn. Mynd: Olaf Olsen.

bygdar, fyrí at lætta um hjá fiskinum at svimja niðan. Leynavatn er annars eitt av bara trimum færoyskum vøtnum, har atlantiskur laksur heldur til.

Myndin av Leynavatni er tikin eystanifrú, við Drangunum í baksýni. Til høgru sæst fram í Dal, har Dalá rennur út í vatnið. Eg kann til stuttleika nevna, at ein av fjallaáunum ið rennur út í Dalá, eisini kallast Argisá, sum áin við Eiðisvatn, ið vit umtala seinni – so har hevur helst einaferð ligið eitt ærgi (sæter) í dalinum.

Eiðisvatn

Á háfløtuni undir Slættaratindi og Vaðhorni, eitt sindur sunnanfyri bygdina Eiði, liggur Eiðisvatn, fimtstørsta vatnið í landinum. Í roynd og veru er Eiðisvatn næststørsta vatn við sínum 1,4 kvadratkilometra ummáli, men hetta er orsakað av byrgingini, sum SEV bygdi fyrí at veita vatn til stóra vatnorkuverkið Eiði 2 at dríva tær báðar stóru

vøtnurburnar. Áðrenn byrgingin varð bygd, var vatnið 0,48 ferkilometrur til støddar.

Eiðisvatn er av glasialum uppruna, eitt ítøkiligt árin av ísi og skriðjøkklum í fornum ísöldum – og var upprunaliga avbyrgt av einari natúrligari byrging av malargróti.

Upprunaliga vatnveitingin er áin Argisá, sum avveitir Slættaratind og Vaðhorn. Natúrliga frárenslid er Breiðá, sum fellur 130 metrar yvir 700 metrar oman í fjøruna.

Vøkstur

Krongluta legan hjá Argisá yvir fløtuna, hevur við tíðini lagt stórar mongdir av legugrýti frá fjøllunum eftir sær, sum síðan eru vorðin gróðrarlendi fyrí treystan vøkstur. Ymisk sløg av grasi, vanligur heiðalyngur (*Calluna vulgaris*) og berjalyngur (*Empetrum*). Harafturat koma so meira urtakendur vøkstur sum mura (*Potentilla erecta*) og hvæssagras (*Nardus stricta*).

Eišisvatn. Mynd: Ólavur Frederiksen.

Fiskur

Vatnið sjálvt er føðslulítið við undirsjóvarvækstri niður á 4,2 metra dýpi. Men hóast so, hevur Eišisvatn ein rættuliga stóran stovn av áarsili (*Salmo trutta*), sum serliga gýtir í niðasta parti av Argisá. Vatnið er vælumtókt millum stuttleikafiskimenn – og steinar lagdir út í vatnið, bera boð um at fólk hava fiskað har við tráðu í fyrndini.

Fuglur

Eišisvatn verður javnan vitjað av sjófugli, sum ritu (*Rissa tridactyla*) og ymsum másafugli, sum kemur fyri at reinsa fjaðrarnar í ósøltum vatni. Harumframt nýta fleiri antar- og vaðfuglasløg vatnið sum hvíldarpláss. Eftir hvat skilst, finnast niggju búfuglasløg í økinum.

Ærgi

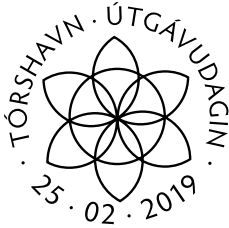
Sum staðarnøvnini Argisá og Argisbrekka benda á, so hava fleiri ærgi verið á fløtuni. Tá byggingin av núverandi byggingini stóð fyri, vórðu fornfrøðiligir útgrevstir framdir

í økinum og tá funnu tey leivdir eftir rættum og minst 17 smærri bygningum, hvørs elsti uppruni stavar frá víkingatíð og snimmiðöld.

Torv

Runnavøkstur og lyngur hevur gjøgnum ártúsund skapt góðan mógv í økinum, sum var vælegnaður til torvskurð. Í öldir hava fólk av Eiði skorið og turkað torv í liðunum. Virkseimið hevur verið umfatandi, eftir mongu torvgrøvnunum og kráunum at døma. Vit vita eisini, at torv er flutt við báti eftir vatninum, fyri at lætta um flutningin heim til bygdina.

Anker Eli Petersen

Sepac 2019: Gomul sethús

Bóndahúsin í Kirkjubø

Tað er ein lægin kensla. Mest sum endurljóð úr tíðarmeldrinum – eitt ótal av røddum úr farnari tíð og skuggar uttast í eygnakrókunum, sum kvikliga skunda framvið í ørindum framd fyri øldum síðani. Her á søgutúnum kann ein ikki lata vera við at hugsa um tey fólk, sum einaferð høvdu sína dagligu gongd millum húsini – tær hendingar, ið veruligir persónar vóru partur av, sum vit í dag bert hava ófullgiggjaðan kunnleika um úr søgn og spjaddum skrivaðum keldum.

Eyguni falla av sær sjálvum á tær ikonisku katedraltoftirnar, *Múrin*, vit kalla, í vanligari talu. Eitt minnimerki yvir kirkjuliga heiðursgirnd og vald. Vit lærdu í skúlanum, at Múririn ikki varð liðugt bygður og orsök til tað nærmasta vit hava verið einum borgarstríði í Føroyum, tí fólk ikki vildu gjalda fyri glæsiligu byggingina. Í dag verður mett, at Múririn faktiskt varð liðugt bygður - og virkaði sum kirkja eitt styttri bil – men síðan

uppgivin aftur av orsøkum, ið søgan ikki vil avdúka.

Ná, tað er ikki Múrin vit eru komin fyri at siggja. Beint yvirav kirkjutoftunum standa nevnliga eini líka so ikonisk sethús, svørt við reyðum gluggum og serstøku føroysku flagtekjuni. Vøkru bóndahúsin í Kirkjubø eru elstu sethús í Føroyum – so gomul, at upprunin kámast í miðaldartámi.

Gamla bispasetrið

Tað sæst beinanvegin, at núverandi sethús ikki er fyrsti bygningur á staðnum. Húsini passa ikki heilt til kjallaragrundina, ið stavar frá einum størru bygningi. Hetta var miðaldarligi bispagarðurin – og fornfrøðiligar kanningar hava ávíst, at hær stóðu tvey long gróthús yvirav hvørjum øðrum. Eystaru húsini høvdu kanska tvær hæddir – og tað er á grundina eftir hendan bygning, at núverandi bóndahúsin standa.

Kirkjubæjartopur, bóndahúsinu og Ólavskirkjan, sum er elsta kirkja í landinum (uml. ár 1250)

Skríðulop, ódn og órøkt

Akkurát hvat varð av upprunaligu grót-húsunum á bispasetrinum, er óvist – men vit vita, at har longu í miðöld, var eitt ógvusligt skríðulop ið oyðilegði partar av grótbygningunum. Sama hendi aftur í 1772, men vit vita, at timburhúsinu eru eldri enn so.

Yvirhøvur hevur tíðin verið heldur óstorslig móti Kirkjubø. Afturat fyrrnevndu skríðum, varð bygdin onkuntíð í 1500 talinum rakt av einari herviligari ódn, sum oyðilegði meginpartin av húsunum. Tað kann vera hetta ið var orsøkin til, at einasti protestantiski bispur í Føroyum í eldri tíð, Jens Riber, útnevndur av kongi í 1540 beint eftir trúbotina, fann garðin í miklari órøkt. Eftir hvat sigst, bilegði Riber tilfar úr Noregi til at umvæla garðin við, men óvist er hvørt umvælingin bleiv framd í verki.

Riber sjálvur rýmdi úr Føroyum í 1556 og eftir hann vórðu ikki fleiri bispur útnevndir

til oyggjarnar. Eftir trúbotina vórðu allar jarðarognir hjá katólsku kirkjuni ognartiknar av danakongi og burturfestar til sokallaðar kongsbøndur. Soleiðis eisini Kirkjubøgarður, hin størsti í landinum – og núverandi kongsbóndi er 17. ættarlið á garðinum.

Meira enn hundrað ár eftir Riber, í 1673, skrivar presturin Lucas Debes soleiðis um hitt fyrr so mæta bispasetrið: *“fordum haver saa mange store Stenhuse bygde, som nu ere ødelagde, og staa nu igen ikkun et Stenhuse med en stor Blokkestue, efter gammel Manér bygd.”*

Bóndahúsinu

Ongin ivi er um, at stókkastovan, ið Debes umtalar, eru núverandi bóndahúsinu í Kirkjubø – ella, um ikki annað, partar av teimum. Elstu partarnir av húsunum eru tvær stókkastovur og roykstovan. Meðan stókkastovurnar við tíðini eru umbygdar

Gamla roykstovan, sum sigst at vera elsti partur av bóndahúsunum.

innanverts, stendur roykstovan enn, sum hon gjørði í øldir.

Rekandi yvir hav

Søgnin sigur at timbrið rak í land fyrri 1000 árum síðani, liðugt skorið og avmerkt til uppseting. Av tí at tilfarið longu tá bar brá av at hava staðið uppi, vil søgnin vera við, at tað stavaði frá einum gomlum norskum høvdingasetri – og var ríkið til havs, tá skipið ið flutti tað, fórst.

Tann søgan skal tó takast við fyrivarni. Byggisíður í víkingatíð var ólíkur arkitekturinum seinni í miðöld. Men har kann vera ein kjarni av sannleika í søgnini. Tað er ikki óhugsandi, at viðurin stavar frá einum eldri bygningi, sum síðan er fluttur til Føroya.

Gamla roykstovan hevur í hvussu er fleiri øldir á baki.

Húsini í dag

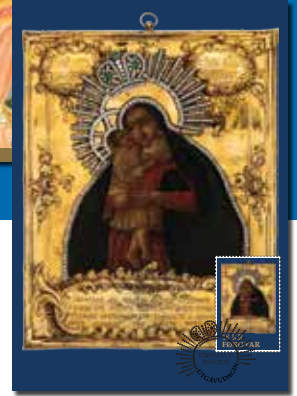
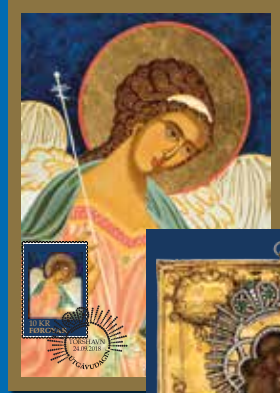
Í dag eru húsini friðað og standa sum ein minnisvarði yvir fornan byggisið og innrætting. Roykstovan verður nógv vitjað av ferðafólki og verður eisini nýtt til samkomur av ymsum slag. Men samstundis virka húsini sum búsetur fyrri núverandi bóndahúskið við meira einskildum bústovum.

Eini vøkur hús – rættuliga stór eftir føroyskum máti – og eitt virðiligt dømi um gamlan føroyskan byggisið.

Anker Eli Petersen

Plakat

Sett av maksimumkortum

Halgimyndir - plakat og jólakort

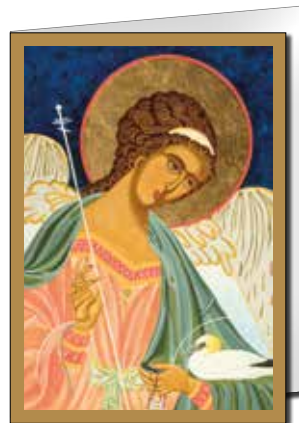
Vökru frímerkini við halgimyndum fáast nú eisini sum postkort og maksimumkort.

Bilegg vörurnar á www.stamps.fo ella fyll út bileggingarlepan og send okkum hann.

Tey mynda gomlu russisku halgimyndina frá 1786 umframt vökru halgimyndina, sum Astrid Andreassen málaði í Mykinesi í 2016. Hendan seinna fæst somuleiðis sum plakat og dupult jólakort.

Snøgga plakatin við gullkantið er 24 x 30 cm til støddar og er prentað á pappír úr góðari góðsku.

Postkortini eru 12 x 17 cm til støddar. Dupulta jólakortið er eisini 12 x 17 cm og verður selt við bjálva.

Dupult jólakort

Útgávuætlan 2019

11. januar **Provisoríur 1919-2019** - smáark við tveimum frímerkjum. FO 898-899.

Uppseting: Kári við Rættará

25. februar **Færoyar á søguligum kortum** - smáark við trimum frímerkjum og 3 leys frímerki. Lagt til rættis: Kim Simonsen. FO 900-902.

Leynavatn og Eiðisvatn - tvey frímerki, sjálvklistrandi hefti og postkort. Myndir: Olaf Olsen og Saviour Mifsud. FO 903-904.

Sepac 2019: Bóndahúsini í Kirkjubø - eitt frímerki. Mynd: Ólavur Frederiksen. FO 905.

29. apríl **V.U. Hammershaimb 200 ár** - smáark við 3 frímerkjum. Føddur 25. mars 1819. Ole Wich og Kim Simonsen leggja til rættis.

Mánalendingin 1969-2019 - eitt frímerki. 50 ár síðan vit stigu fyrstu fetini á mánan. Edward Fuglø teknar.

EUROPA 2019: Teisti - tvey frímerki og sjálvklistrandi frímerkjahefti (6). Astrid Andreasen teknar.

Gamlar myllur - tvey frímerki. Sandágerði og Froðba - tekningar eftir Daniel Bruun frá 1896. Martin Mörck hevur graverað.

3. juni **Endurgeving av vælgerðarmerkjunum "Fyri fæðirleys" nú 100 ár eru liðin síðani "Merkið" kom fram fyrstu ferð.** – smáark. Kári við Rættará.

11. juni **Postgjaldsmerki, Wuhan** - fyra ymisk. Evnið er grísar. Útgáva í samband við altjóða frímerkjaframsýning í Wuhan, Kína. Snið: Martin Mörck.

23. september **List: Elinborg Lützen 100 ár** - tvey frímerki.

Jólafrímerki: Messuaklar - tvey frímerki + hefti. Myndir: Fotostudio.

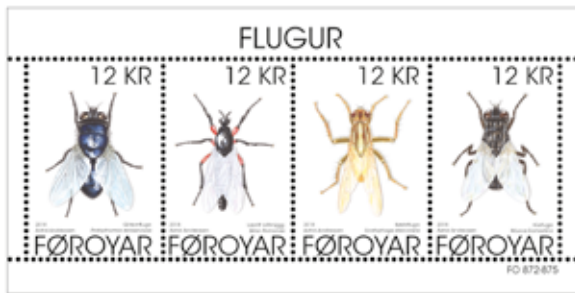
1. oktober **Postgjaldsmerki 2019: Útróður** - fyra ymisk. Snið: Suffia Nón.

4. november **Árbók, ársmappa, og jólamerki**

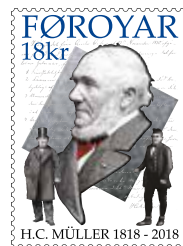
GG! Fyrivarni skal takast fyrri broytingum, tí postgjaldini verða væntandi broytt 1. januar 2019.

Vel ársins vakrasta frímerki 2018

og verð við í lutakasti um eitt ullint teppi

FO 872-875

FO 876

FO 883

FO 877

FO 878

FO 884

FO 885

FO 886

FO 879

FO 880

FO 889-892

FO 881-882

FO 887

FO 888

FO 893

FO 896

FO 897

FO 894

FO 895

1. vinningur:
ullint teppi frá VIMA

2. vinningur:
árbókin 2018

3. vinningur:
borðverja úr træ frá Shisa Brand

Klipp lepan út og send okkum hann ella atkvøð á www.stamps.fo.
Seinasta freist at atkvøða er 15. mars 2019!

Navn: _____

Bústaður: _____

Postnr./Bygd: _____

Kundanr.: _____

Ársins frímerki 2018 er:

FO

Ja, takk. Eg vil fegin tekna meg fyri tíðindabrevið frá Posta Stamps, sum verður sent við telduposti.

T-postur: _____

Ársins endasøla

31. desember 2018 er seinasti seldudagur fyri frímerkini og vørurnar á hesum síðum. Hetta er tiskil seinasti møguleiki at ognar sær frímerkini fyri áljóðandi virði. Vørurnar kunnu bileggjast á bileggingarlepanum mitt í blaðnum ella á heimasíðu okkara: www.stamps.fo.

FO 604-606

FO 716-717

FO 808-809

FO 802-803

FO 808-809

Vága floghavn, hefti við átta frímerkjum.
PPN000215

FO 800

FO 801

FO 810-811

FO 810-811

FO 817

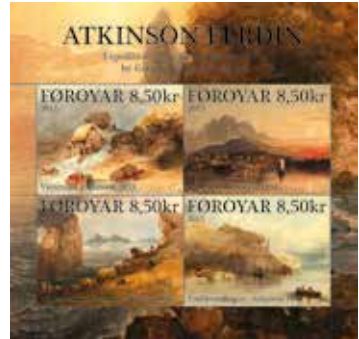
FO 820-821

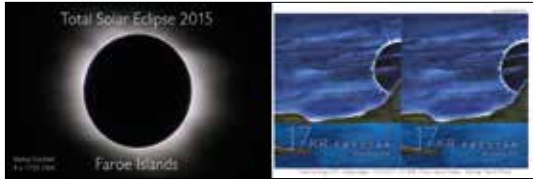
Jólaevangelið III, hefti við átta frímerkjum
PPN000915

FO 814-816

FO 804-807

Sólarmyrking 2015, 17KR, hefti við fyra sjálvklístrandri frímerkjum. PPN000808.

Sólarmyrking 2015, 19KR, hefti við fyra sjálvklístrandri frímerkjum. PPN000809.

FO 818-819

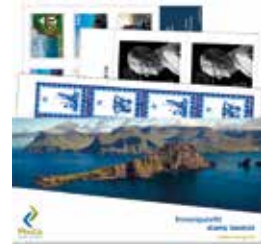

FO 712-713

FO 549-551

Heftimappa 2014

Árbók 2014

Ársmappa 2014

FDC-mappa 2014

Nýggjar útgávur 11. januar og 25. februar 2019

Nýggj útgáva:
Útgávudagur:
Virði:
Nummar:
Stødd, frímerki:
Stødd, smáark:
Listafólk:
Prentingarháttur:
Postgjaldsbólkur:

Provisorior 1919-2019

11.01.2019
2 x 11,00 kr.
FO 898-899
21 x 28 mm og 63 x 28 mm
105 x 70 mm
Kári við Rættará
Offset
Innanoyggja smábrøv, 0-50 g

FØROYAR Á SØGULIGUM KORTUM OLAUS MAGNUS CARTA MARINA 1539

Nýggj útgáva:
Útgávudagur:
Virði:
Nummar:
Stødd, frímerki:
Stødd, smáark:
Listafólk:
Prentingarháttur:
Prentsmiðja:
Postgjaldsbólkur:

Søgulig kort

25.02.2019
11,00, 13,00 og 27,00 kr.
FO 900-902
22,5 x 40,0 mm
100 x 70 mm
Kim Simonsen
Offset
Cartor Security Printing, Frakland
Innanoyggja smábrøv, 0-50 g, og
Innanoyggja miðalbrøv, 51-100 g og
101-250 g.

Royndarprent

Royndarprent

Royndarprent

Nýggj útgáva:
Útgávudagur:
Virði:
Nummar:
Stødd, frímerki:
Myndir:
Prentingarháttur:
Prentsmiðja:
Postgjaldsbólkur:

Leynavatn og Eiðisvatn

25.02.2019
19,00 og 19,00 kr.
FO 903-904
56 x 21 mm
Olaf Olsen og Saviour Mifsud
Offset
Cartor Security Printing, Frakland
Smábrøv til Europa og onnur lond,
0-50 gr.

+ sjálvklístrandir hefti við 6 frímerkjum

Nýggj útgáva:
Útgávudagur:
Virði:
Nummar:
Stødd, frímerki:
Myndir:
Prentingarháttur:
Prentsmiðja:
Postgjaldsbólkur:

Sepac 2019: Bóndahúsin i Kirkjubø

25.02.2019
19,00 kr.
FO 905
48,2 x 28,0 mm
Ólavur Frederiksen
Offset
La Poste, Frakland
Smábrøv til Europa og onnur lond,
0-50 gr.

Posta Stamps
Óðinshædd 2
FO-100 Tórshavn

Tel. +298 346200
Fax +298 346201
stamps@posta.fo
www.stamps.fo

ISSN 1603-0036

